

The Millie Arbesfeld Midreshet Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Women

WWW.MIDRESHETYOMRISHON.ORG

אף הן היו באותו הנס
Women Were Also Included

Rabbi Michael Taubes
ג' אדר תשע"ח • February 18, 2018

1. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ד עמוד א
ואמר רבי יהושע בן לוי: נשים חייבות במקרא מגילה, שאף הן היו באותו הנס.

2. רש"י מסכת מגילה דף ד עמוד א
שאף הן היו באותו הנס - שאף על הנשים גזר המן להשמיד להרוג ולאבד מנער ועד זקן טף ונשים וגו'.

3. אסתר פרק ג
(יב) וַיִּקְרְאוּ סָפְרֵי הַמֶּלֶךְ בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בְּשִׁלּוּשָׁה עָשָׂר יוֹם בּוֹ וַיִּכְתֹּב כָּכָל אֲשֶׁר צִוָּה הַמֶּן אֶל אַחֲשֵׁרֶזְפָּנִי הַמֶּלֶךְ וְאֶל הַפְּחוֹת אֲשֶׁר עַל מְדִינָה וּמְדִינָה וְאֶל שָׂרֵי עַם וְעַם מְדִינָה וּמְדִינָה כְּכַתְּבָהּ וְעַם וְעַם כְּלִשׁוֹנוֹ בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרֶזְשׁ נִכְתָּב וְנִחְתָּם בְּטַבְעַת הַמֶּלֶךְ: (יג) וְנִשְׁלַחַת סָפְרִים בְּיַד הָרָצִים אֶל כָּל מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ לְהַשְׁמִיד לְהָרַג וּלְאַבֵּד אֶת כָּל הַיְּהוּדִים מִנְּעֵר וְעַד זָקֵן טָף וְנָשִׁים בְּיוֹם אֶחָד בְּשִׁלּוּשָׁה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ שָׁנַיִם עָשָׂר הוּא חֹדֶשׁ אֲדָר וּשְׁלָלָם לְבוֹז:

4. בית הבחירה (מאירי) מסכת מגילה דף ד עמוד א
נשים חייבות במקרא מגילה אף הם היו בכלל הנס שהרי אף עליהם נגזרה גזרה ושמא תאמר אף הקטנים יהיו חייבין שהרי כתיב טף ונשים קטנים אין בהם תורת מצוה.

5. תלמוד בבלי מסכת שבת דף כג עמוד א
אשה ודאי מדליקה, דאמר רבי יהושע בן לוי: נשים חייבות בנר חנוכה, שאף הן היו באותו הנס.

6. רש"י מסכת שבת דף כג עמוד א
היו באותו הנס - שגזרו יוונים על כל בתולות הנשואות להיבעל לטפסר תחלה, ועל יד אשה נעשה הנס.

7. בית הבחירה (מאירי) מסכת שבת דף כג עמוד א
אע"פ שאמרו בחרש שוטה וקטן שהדליקו שאינו כלום אשה ודאי מדלקת אע"פ שמצות עשה שהזמן גרמא היא נשים חייבות בה שאף הן היו באותו הנס ומעתה מדלקת אף להוציא את האחרים כדין כל המחוייב בדבר וקצת מפרשים כתבו דוקא לעצמה ואין זה כלום.

8. תלמוד בבלי מסכת קידושין דף לד עמוד א
ומצות עשה שהזמן גרמא - נשים פטורות. מנלן? גמר מתפילין, מה תפילין - נשים פטורות, אף כל מצות עשה שהזמן גרמא - נשים פטורות; ותפילין גמר לה מתלמוד תורה, מה תלמוד תורה - נשים פטורות, אף תפילין - נשים פטורות.

9. רש"י מסכת קידושין דף לד עמוד א
גמירי מתפילין - במה מצינו בתפילין שהיא מצות עשה שהזמן גרמא ונשים פטורות אף כל וכו' ולקמן פריך אדילף מתפילין לפטור נילף ממצוה והקהל לחיוב.
גמירי מתלמוד תורה - דאיתקוש להדדי ושננתם לבניך (דברים ו) וכתיב בתריה וקשרתם לאות.
מה תלמוד תורה נשים פטורות - דכתיב לבניך ולא לבנותיך אף תפילין נשים פטורות.

10. רמב"ם הלכות עבודה זרה פרק יב הלכה ג
כל מצות לא תעשה שבתורה אחד אנשים ואחד נשים חייבים חוץ מבל תשחית ובל תקיף ובל יטמא כהן למתים, וכל מצות עשה שהיא מזמן לזמן ואינה תדירה נשים פטורות חוץ מקידוש היום ואכילת מצה בלילי ב הפסח ואכילת הפסח ושחיטתו והקהל ושמחה שהנשים חייבות.

11. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קח עמוד א - עמוד ב
ואמר רבי יהושע בן לוי: נשים חייבות בארבעה כוסות הללו, שאף הן היו באותו הנס.

12. רש"י מסכת פסחים דף קח עמוד ב

שאף הן היו באותו הנס - כדאמרינן (סוטה יא, ב) בשכר נשים צדקניות שבאותו הדור נגאלו, וכן גבי מקרא מגילה, נמי אמרינן הכי, דמשום דעל ידי אסתר נגאלו, וכן גבי נר חנוכה במסכת שבת (כג, א).

13. רשב"ם מסכת פסחים דף קח עמוד ב

שאף הן היו באותו הנס. דאמר במס' סוטה (ד' יא ב) בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו וכן גבי מקרא מגילה אמר הכי משום דעל ידי אסתר הוה וכן גבי חנוכה במס' שבת (ד' כג א) לשון מורינו הלוי:

14. תלמוד בבלי מסכת סוטה דף יא עמוד ב

דרש רב עזריא: בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור - נגאלו ישראל ממצרים, בשעה שהולכות לשאוב מים, הקב"ה מזמין להם דגים קטנים בכדיהן ושואבות מחצה מים ומחצה דגים, ובאות ושופות שתי קדירות אחת של חמין ואחת של דגים, ומוליכות אצל בעליהן לשדה, ומרחיצות אותן וסכות אותן ומאכילות אותן ומשקות אותן ונזקקות להן בין שפתים...

15. רש"י מסכת סוטה דף יא עמוד ב

ושופות - כשמושיבין הסיר על גבי כירה קרי לה שפיתה. אחת של חמין - לרחוץ רגלי בעליהן בשדה. בין שפתים - בין מצרי השדות מקומות צנועין מצר גבול השדה גבוה מכאן וחבירו מכאן וחריץ באמצע.

16. תוספות מסכת פסחים דף קח עמוד ב

שאף הן היו באותו הנס - ואי לאו האי טעמא לא היו חייבות משום דנשים פטורות ממצות עשה שהזמן גרמא אף ע"ג דארבעה כוסות דרבנן כעין דאורייתא תיקון. היו באותו הנס - פי' רשב"ם שעל ידם נגאלו וכן במגילה ע"י אסתר ובחנוכה ע"י יהודית וקשה דאף משמע שאינן עיקר ועוד דבירושלמי גריס שאף הן היו באותו ספק משמע באותה סכנה דלהשמיד להרוג ולאבד והא דאמרינן דפטורות מסוכה אע"ג דאף הן היו באותו הנס כי בסוכות הושבתי התם בעשה דאורייתא אבל בארבעה כוסות דרבנן תיקנו גם לנשים כיון שהיו באותו הנס.

17. אוצר מדרשים (אייזנשטיין) יהודית [עמוד 204] מעשה יהודית. +[בית המדרש חדר א' ק"ל] +.

מעשה שבא מלך הגוים על ירושלים עם ארבעים אלף גבורי חיל ויצר עליה ימים רבים, ויקוצו בני ישראל מפניהם במצור ובמצוק ויהיו בצרה גדולה. והיתה בירושלם נערה מבנות הנביאים, וכראותה כי גדל השבר ועצם הצער ותשם נפשה בכפה ותצא עם שפחתה ותגע עד שערי העיר, ותאמר לשוערים פתחו השערים ואצא אולי יעשה לי הקב"ה אות ופלא ואהרוג את הכופר הזה ויושעו ישראל על ידי, ויאמרו לה לא נפתח שאנו מפתחים שמא אהבת אחד מפרשי המלך להנשא לו או שמא תעשי תחבולות על העיר ללכדה, ותאמר ח"ו אלא אני בוטחת ברחמי שמים שיעזורני על האויב הזה, ותשבע להם ב"י אלהי ישראל. ופתחו השוערים ותצא עם שפחתה ותלך עד אהל המלך ותבא לפניו והנערה יפה עד מאד, וכראות אותה המלך מצאה חן בעיניו ותשא חסד לפניו ויאמר לה המלך מי את בתי ואי מזה באת ואנה תלכי? ותאמר לו מבנות הנביאים אנכי ושמעתי מאבי שתכבוש את העיר ותתפוש אותה ואבא לבקש על נפשי ונפש בית אבי למלטם כשתקח העיר. ויאמר לה המלך אני אעשה כדבריך ואני רוצה לקחתך לי לאשה, ותאמר לו אדוני המלך הנני כאחת שפחתיך עשה הטוב בעיניך, אבל אודיעך אדוני המלך שאנכי נדה ובערב אנכי ראויה לטבילה, צוה את עבדך בערב כשיראו שתי נשים הולכות למעיין שלא יפגעו בנו ואל ידברו עמנו מטוב ועד רע ואלך ואתבול ואשוב אליך, ויצו המלך להעשות כן, וישמח שמחה גדולה בנערה ובכשורה שבשרה למלך, ויאסוף כל שריו ועבדיו ויעש להם משתה ויאכל וישת מן היין וישכב וירדם, וילכו כלם איש לאהלו ולא נשאר עם המלך זולתי הנערה והשפחה. ותכון הנערה את לבה לשמים ותקם ותשלוף את החרב ותכרות בה ראש המלך...

18. הר"ן על הרי"ף מסכת שבת דף י עמוד א

שאף הן היו באותו הנס. שגזרו יונים על כל הבתולות הנישאות שיבעלו להגמון תחילה וע"י אשה נעשה נס דאמרינן במדרש דבתו של יוחנן האכילה לראש האויבים גבינה לשכרותו וחתכה את ראשו וברחו כולם ועל זה נהגו לאכול גבינה בחנוכה:

19. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת מגילה פרק ב הלכה ה

בר קפרא אמר צריך לקרותה לפני נשים ולפני קטנים שאף אותם הוו בספק ר' יהושע בן לוי עבד כן מכנש בנוי ובני בייתה וקרי לה קומיהון.

20. קרבן העדה מסכת מגילה פרק ב הלכה ה
 ריב"ל. עשה כן ואסף בניו ובניו ביתו הקטנים וקרי לפניו:

21. פני משה מסכת מגילה פרק ב הלכה ד
 היו בספק. הגזירה וכן היה ריב"ל נוהג לעשות כן:

22. הר"ן על הר"ף מסכת פסחים דף כג עמוד א
 שאף הן היו באותו הנס. פירשו בירושלמי שאף הן היו בספק כלומר בספק סכנה ודכוותיה אמרי' גבי חנוכה ומגילה ודוקא מהאי טעמא הא לאו הכי פטורות דהויא לה מצות עשה שהזמן גרמא וכי היכי דבדאורייתא פטור הכי נמי בדרכבן דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון:

23. הר"ן על הר"ף מסכת מגילה דף ב עמוד ב
 נשים חייבות במקרא מגילה שאף הן היו באותו הנס. ועיקר הפי' דאף הן היו בסכנה והכי איתא בירושלמי וכן אמרו [בפסחים דף קח ב] לענין ד' כוסות ולענין נר חנוכה [שבת דף כג א].

24. גבורות ה' פרק מח
 ואמר רבי יהושע בן לוי נשים חייבות בארבע כוסות שאף הם היו באותו הנס, ופי' שהיה יציאת מצרים להם גם כן כמו לאנשים. ואם תאמר בישיבת סוכה נמי לחייבו משום שהיו בנס של סוכה. ואין זה קשיא דאף על גב שהיו הנשים בנס סוכה רחמנא פטרה הנשים, והמלך יכול לפטור את מי שירצה מן השעבוד אף על גב דלפי הסברא הכל משועבדים יכול לפטור את שירצה, אבל מצות דרבנן דקבלנו אנחנו ארבע כוסות בשביל נס הגאולה אין חלוק בין נשים ובין אנשים כיון שהכל היו באותו הנס ולפיכך המצוה אף על הנשים. שלא נתן השם יתברך מצות סוכה לישראל בשביל שישבו בסוכות כשיצאו ממצרים אבל עיקר המצוה כמו שאר מצות שנתן השם יתברך לישראל רק שתלה טעם המצות במה שהושיב את ישראל בסוכות, וחילוק יש בין נתינת המצוה לישראל וטעם המצוה שהרבה דברים יש להם טעם ולא רצה השם יתברך לגזור אותם לכך הטעם הוא דבר בפני עצמו והמצוה דבר בפני עצמו, וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות אבל גבי ארבע כוסות שלכך תקנו חכמים בשביל הנס והנס היה שוה לנשים כמו לאנשים. ועוד דלא דמי מצוה דרבנן דכל מצות דרבנן הם תלוים בלא תסור, וכאשר מקיים מצות ארבע כוסות מקיים מצות לא תסור שזהו עיקר המצוה, ולפיכך בפרק כיצד אשת אחיו (יבמות דף כ' ע"א) קרא השניות שהם מדברי סופרים איסור מצוה משום שמצוה לשמוע אל דברי חכמים וכל המצות שהם מדבריהם הם בלאו דלא תסור ולא שייך בלאו דלא תסור מצות עשה שהזמן גרמא דזהו לא תעשה. ויש מפרשים כיון שמצאנו שכל מצות לא תעשה אף הנשים חייבין בהן משום דחמירי דיש בהן מלקות אפילו הוי זמן גרמא, ומצינו שמצות דרבנן חמורים מן מצות לא תעשה כדאמרין בעירובין (כ"א ע"ב) בני הזהר בדבריהם יותר מבשל תורה שדברי תורה הן עשה ולא תעשה אבל העובר על דבריהם חייב מיתה, וכיון דלא תעשה שיש בו מלקות האשה חייבת בהן בין שהזמן גרמא בין שאין הזמן גרמא מצות של דבריהם שיש בו חיוב מיתה כל שכן שאין חלוק בין מצות עשה שהזמן גרמא ובין אין הזמן גרמא, ופירוש הראשון פשוט:

25. תוספות מסכת מגילה דף ד עמוד א
 שאף הן היו באותו הנס - פירש רשב"ם שעיקר הנס היה על ידן בפורים על ידי אסתר בחנוכה על ידי יהודית בפסח שבזכות צדקניות שבאותו הדור נגאלו וקשה דלשון שאף הן משמע שהן טפלות ולפירושו היה לו לומר שהן לכך נראה לי שאף הן היו בספק דלהשמיד ולהרוג וכן בפסח שהיו משועבדות לפרעה במצרים וכן בחנוכה הגזירה היתה מאד עליהן גבי מצה יש מקשה למה לי היקשא דכל שישנו בכל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה תיפוק ליה מטעם שהן היו באותו הנס וי"ל דמשום האי טעמא לא מחייבא אלא מדרבנן אי לאו מהיקשא ורבינו יוסף איש ירושלים תירץ דסלקא דעתך למיפטר מגזירה שוה דט"ו ט"ו דחג הסוכות כדפי' פרק אלו עוברין (פסחים מג: ד"ה סלקא).

26. דברים פרשת ראה פרק טז
 (ג) לֹא תֹאכַל עֲלֵיו חֶמֶץ שְׁבַעַת יָמִים תֹּאכַל עֲלֵיו מִצֹּת לָחֶם עֲנִי כִּי בַחֲפוּזִן יִצְאֶת מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם יְצִאתֶךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ:

27. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף מג עמוד ב

דאמר רבי אליעזר: נשים חייבות באכילת מצה דבר תורה, שנאמר לא תאכל עליו חמץ וגו' כל שישנו בבל תאכל חמץ - ישנו באכילת מצה.

28. רש"י מסכת פסחים דף מג עמוד ב

קא משמע לן - האי כל - דמוזהרות על החמץ, וכיון דמוזהרות על לאו דחמץ - חייבות בעשה דאכילת מצה לילה הראשון, ואף על גב דזמן גרמא, כר' אליעזר, הואיל וישנן בבל תאכל חמץ, דנפקא לן מכל אוכל חמץ - ישנן בקום אכול מצה.

29. ויקרא פרשת אמור פרק כג

(ו) וּבַחֲמִשָּׁה עֶשְׂרֵי יוֹם לַחֹדֶשׁ הִזָּה חַג הַמִּצּוֹת לִיקָנוֹק שְׁבַעַת יָמִים מִצּוֹת תֹּאכְלוּ: (לד) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֲמִשָּׁה עֶשְׂרֵי יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הִזָּה חַג הַסִּכּוֹת שְׁבַעַת יָמִים לִיקָנוֹק:

30. כפות תמרים מסכת סוכה דף לח עמוד א

תוספות ד"ה מי שהיה עבד כו' משמע כו'. ... דע דבפרק ע"פ אריב"ל נשים חייבות בד' כוסות שאף הן היו באותו נס וכתבו התוס' פרשב"ם שע"י נגאלו כו' יע"ש. וקשה מי דחקו לרשב"ם לפרש כן י"ל דק"ל אמאי פטורות מסוכה והתוס' צריכין לידחק לתרץ קושיא זו לפי פירושה דיש חילוק בין מצות דאורי' למצות דרבנן ורשב"ם לא ניחא ליה בהכי דהא חזינן דנשים חייבות במצה ואף על גב דבגרמא לא אמר טעם זה שאף הן היו באותו הנס גבי מצה אלא מטעם דהקישא דכל שישנו בבל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה זהו העיקר הלימוד מהכתוב ולעולם אימא לך טעמא דקרא משום דאף הן היו באותו נס והיינו טעמא דבמצה נשים חייבות ובסוכה פטורות: אמנם לתרץ לישנא דאף הן לפרשב"ם נראה לי דאע"ג דאז"ל דבזכות נשים צדקניות יצאו ישראל ממצרים כדאיתא בפ"ק דסוטה ויראה דנפקא להו מדכתיב מוציא אסירים בכושרות אל תקרי בכושרות אלא בכשרות כלומר בזכות נשים כשרות מ"מ לאו דוקא בזכות נשים כשרות בלחודדיהו דהרי אמרו בזכות האבות יצאו כדכתיב מדלג על ההרים וכן אמרינן דבזכות משה ואהרן יצאו כדכתיב אלה שני בני היצהר ועכצ"ל דזכות הצדיקים וגם זכות נשים צדקניות שנצטרף עמהם כולהו הוה גרמא להוציא אסירים ואם כן לישנא דאף הן א"ש גם לפרשב"ם דזכות הנשים הוא טפל לזכות הצדיקים ועד"ז יש לפרש גם במגלה דאע"ג דהגאולה היתה על ידי אסתר מ"מ גם ע"י מרדכי וצדיקים שעמו היתה הגאולה וכן במעשה דחנוכה אע"ג דיהודית הרגה להגמון מ"מ עיקר המלחמה עשו אותה הכהנים בני מתתיה וכיוצא בהן. ועוד י"ל דאפילו תימא דלפרשב"ם ע"י נשים צדקניות לחוד וכן כולהו מ"מ יש ליישב לישנא דאף והוא דודאי רשב"ם אינו מכחיש פי' התוס' אלא דהוא מוסיף על פי' התוס' ומשום דאיכא בנשים תרי טעמי חדא שהיו בכלל הסכנה והב' שנעשה הנס בזכותן או ע"י לפיכך חייבות בד' כוסות וחנוכה ומגלה וכן יש לדקדק מדברי רש"י פ"ב דשבת שכתב על מ"ש ריב"ל נשים חייבות בנר חנוכה שאף הן היו באותו נס כתב רש"י שגזרו על כל הבתולות הנשארות להבעל להגמון וע"י אשה נעשה הנס והרא"ם בחדושי' לסמ"ג הלכות חנוכה כתב דרש"י מספקא ליה פירושא ולפיכך פירש ב' פרושים. ולדידי חזי לי דרש"י ס"ל דתרי טעמי אצטריכו משום דאי מטעמא דגם הם היו בכלל הגזירות א"כ גבי סוכה נמי יהיו חייבות דאף הן היו באותו הנס ואי משום דע"י יהודית ואסתר נעשה הנס אין טעם זה לחוד כדאי לחייב הנשים אם לא בתרי טעמי ולפ"ז לישנא דאף הן ה"ק מלבד הטעם דהיו בכלל הגזרה משום דאף הן היו באותו הנס שנעשה הנס בזכותן או ע"י לפי' חייבות במצות הללו ולפ"ז ריבויא דאף לא קאי אנשים אלא לטעמי הדבר כלומר מפני שיש אף טעם זה שהיו באותו הנס שנעשה ע"י או בזכותם לפיכך חייבות.

31. ויקרא פרשת אמור פרק כג

(מב) בַּסִּפֹּת תִּשְׁבוּ שְׁבַעַת יָמִים כָּל הָאֲזָרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסִּפֹּת:

32. תלמוד בבלי מסכת סוכה דף כח עמוד א

האזרח - להוציא את הנשים.

33. ברכי יוסף אורח חיים סימן תעג

טו. ... ומכאן יש ראייה למ"ש הט"ז בא"ח סי' ויתווקפ"ח (ס"ק ה) ובי"ד סי' קי"ז (ס"ק א) דכל דבר שמבואר בכתוב בפירוש אין כח ביד חכמים לעשות הפך, דהרי כפי דברי התוס' הללו דגם אי לאו הקשא דכל שישנו, היו חייבות הנשים במצה מטעם שאף הן, א"כ ליחייבו בסוכה מדרבנן אף שהיא מצות עשה שהזמן גרמא, למ"ד דסוכה משום ענני כבוד, ולדעת התוס' דפירוש שאף הן היו באותו הנס, היינו שהיו בכלל הנס והן טפלות, וגם הנשים היו תוך ענני

כבוד. אלא דאיכא למימר דשאני סוכה דאיכא הלכתא למפטרניהו, כמ"ש בסוכה דף כ"ח ואסמכוה אקרא האזרח להוציא הנשים, וכיון דבפרט זה עצמו אתא הלכתא למפטר נשים, לא מחייבו מרבנן, דכל דרחמנא אמר בפרטות, לא מתקני רבנן מידי. וזו קצת ראייה לדברי הט"ז לכאורה, אף דהרב קאי בגזרות דרבנן.

34. ט"ז יורה דעה סימן קיז

(א) ... ונראה לתרץ דאין כח ביד חכמים לאסור דבר שפירשה התורה בפירושו להיתר דאין כח ביד חכמים להחמיר אלא במקום שאין בו לא איסור ולא היתר מפורש מן התורה משא"כ במקום שיש היתר מפורש מן התורה.

35. שער המלך הלכות חמץ ומצה פרק ו הלכה א

... עוד ראיתי להר"ב עץ החיים ז"ל שהקשה לתי' הר"י איש ירושלים דס"ל דטעמא דשאף הן היו באותו הנס אהני לן למיחייבני' דבר תורה דאם כן מאי פריך בפ"ב דסוכה ופ"ק דקידושין האזרח ל"ל מ"ע שהזמן גרמא היא ונשים פטורות ומאי קושיא הא אצטריך קרא משום דסד"א דחייבות מטעמא שאף הן היו באותו הנס דענני כבוד ועיין בתו' פ' ע"פ דק"ח ע"ב ד"ה היו ולכאורה היה אפשר לומר דהר"י איש ירושלים ס"ל כפי' רשב"ם שפי' שעיקר הנס היה ע"י פורים ע"י אסתר בפסח שבזכות נשים צדקניות נגאלו והילכך בסוכה כיון דעיקר הנס לא היתה על ידן משו"ה פריך בגמרא שפיר דל"ל האזרח אלא שאין זה במשמע דברי התוס' ז"ל דפ"ק דמגילה שאחר שדחו פי' רשב"ם ז"ל כתבו בתר הכי הך תי'.

36. רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ז הלכה א

מצות עשה של תורה לספר בנסים ונפלאות שנעשו לאבותינו במצרים בליל חמשה עשר בניסן שנאמר + שמות י"ג + זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים כמו שנאמר + שמות כ' + זכור את יום השבת, ומנין שבליל חמשה עשר תלמוד לומר והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך. ואף על פי שאין לו בן, אפילו חכמים גדולים חייבים לספר ביציאת מצרים וכל המאריך בדברים שאירעו ושהיו הרי זה משובח.

37. ספר החינוך מצוה כא מצות סיפור יציאת מצרים

לספר בענין יציאת מצרים בליל חמשה עשר בניסן כל אחד כפי צחות לשונו, ולהלל ולשבח השם יתברך על כל הנסים שעשה לנו שם, שנאמר [שמות י"ג, ח'] והגדת לבנך וגו'. וכבר פירשו חכמים דמצות הגדה זו היא בליל חמשה עשר בניסן בשעת אכילת מצה, ומה שאמר הכתוב לבנך, דלאו דוקא בנו, אלא אפילו עם כל בריה. וענין המצוה, שיזכור הנסים והענינים שאירעו לאבותינו ביציאת מצרים, ואיך לקח האל יתברך נקמתנו מהן. ואפילו בינו לבין עצמו, אם אין שם אחרים, חייב להוציא הדברים בפיו, כדי שיתעורר לבו בדבר, כי בדבור יתעורר הלב. ... ונוהגת בזכרים ונקבות, בכל מקום ובכל זמן. ועובר עליה ביטל עשה.

38. מנחת חינוך מצוה כא

(י) ונוהגת וכו'. ד"ז חידוש גדול אצלי למה יהיה נוהג מצוה זו בנשים כיון דהוי מ"ע שהז"ג ונשים פטורות ור"מ פ"ו גבי אכילת מצה כ' מפורש דנשים חייבות כמבואר בש"ס אבל כאן לא כתב זה ולא מצאתי זה בשום מקום וער"מ פי"ב מהלכות עכו"ם חשיב המ"ע שהז"ג שנשים חייבות קידוש היום אכילת מצה ופסח ושמחה והקהל ולא חשיב זה מה"ת יתחייבו נשים במצוה זו. ולו' הטעם שנשים היו ג"כ באותו הנס כמו מ"מ וד' כוסות כבר הוכיחו התוס' דד"ז אינו אלא דרבנן בכ"מ.

39. שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תעב סעיף יד

גם הנשים חייבות בארבע כוסות ובכל מצות הנוהגות באותו לילה.

40. משנה ברורה סימן תעב

(מד) גם הנשים חייבות - דאף שהוא מצוה שהזמן גרמא מ"מ חייבות [נט] שאף הן היו באותו הנס :
(מה) מצות הנוהגות וכו' - כגון מצה ומרור ואמירת הגדה :

41. פרי מגדים אורח חיים אשל אברהם סימן תעט

ב... ומה שכתב שנשים חייבות בהלל, ובכל מצות נהוגות בליל זה מצה ומרור ד' כוסות והגדה, עיין תוספות סוכה דף ל"ח א' ד"ה [מי] שאף הן. ודע דהגדה מצות עשה מן התורה הוא לספר נסים ונפלאות, כמו שכתב הר"מ ז"ל פרק ז' ממצה הלכה א' וה', ועיין תוספות מגילה ד' א' ד"ה שאף הן לתירוץ א' י"ל נשים בהגדה דרבנן, ולתירוץ ב' שם חייבת מן התורה, ונפקא מינה להוציא אחרים ידי חובתן, או ספק אם אמרה הגדה [שאינה צריכה לחזור מספק].

42. ברכי יוסף אורח חיים סימן תעג

טו... ואיברא דפשט דברי התוס' בפסחים דף ק"ח הכי משמע, דבמילי דאורייתא לא אתמר שאף הן וכו'. וכ"כ הרא"ם בתוספותיו לסמ"ג הל' מגילה, דליכא לאקשוויי מסוכה שהיו בכלל ענני כבוד ופטורות וממצוה שהיו בכלל הנס ואי לאו הקשה היו פטורות, משום דאיכא למימר דהאי טעמא אינו אלא במילא דרבנן, שהם אמרו והם אמרו, אבל במילי דאורייתא לא, עכ"ל. אמנם איכא למידק על הרב בית דוד דקפסיק ותני דבמילי דאורייתא לא אתמר שאף הן ויבטול, ופטורות, עפ"י דברי התוס' הנז', כאלו הא דהתוס' מילתא פסיקתא ולא רבו עליה, והא אשכחן להתוספות פ"ק דמגילה דף ד' (ע"א ד"ה שאף) שכתבו וז"ל, יש מקשים למה לי הקשא דכל שישנו וכו' תפוק ליה מטעם שאף הן. וי"ל דמשום האי טעמא לא מחייב אלא מדרבנן אי לאו מהקשא. ורבינו יוסף איש ירושלם תירץ דס"ד למפטריה מג"ש דט"ו ט"ו מחג הסוכות, עכ"ל. הרי דלשינויא קמא דהתוס' גם במצוות דאורייתא מחייב מדרבנן מטעם שאף הן. וכפ"ז בהגדה נמי אף דהוא מצות עשה מדאורייתא ופטורות הנשים מטעם דהוי מצות עשה הזמן גרמא, מכל מקום מחייבי מרבנן מטעם שאף הן.

43. ספר הישר (חלק התשובות) סימן ע

ד. (בענין שלש סעודות)... ונשים אם חייבות, נראה דאף הם היו באותו הנס דמן לחם משנה היה לכלם. וכן חייבות לבצוע על שתי ככרות ועוד דמ' עשה דרבנן שוה בכל.

44. הר"ן על הרי"ף מסכת שבת דף מד עמוד א

וכתב ר"ת ז"ל דנשים חייבות בג' סעודות וכן נמי לבצוע על שתי ככרות שאף הן היו בנס המן ואין צורך שבכל מעשה שבת איש ואשה שוין כדילפינן [ברכות דף כ ב] מזכור ושמור את שישנו בשמירה ישנו בזכירה ובכלל זה הוי כל חיובי שבת:

45. מרדכי מסכת מגילה פרק מגילה נקראת

שאף הן היו באותו הנס נשאל לרבינו תם [רמז תשפ] אם נשים חייבות בשלש סעודות בשבת והשיב דודאי חייבות שאף הן היו בירידת המן ועל ידי כן נתקן שלש סעודות בשבת:

46. שו"ת מהרי"ל סימן צד

ב ומה שנסתפקת אם יש לעשות ג' סעודות בפת בעי"ט אחר מנחה קטנה, וכתבת דג' סעודות לידחי תיאבון דרבנן, דע דג' סעודות נמי דרבנן וקראי דג' היום אסמכתא, וראיה מדפסק ר"ת דנשים חייבות בג' סעודות שאף הן היו באותו הנס, והך סברא לא מהני אלא למצוה דרבנן, כגון מגילה וחנוכה וד' כוסות, דאל"כ מצה וסוכה נמי נילף מהאי טעמא כדפי' התוס'.

47. שו"ת מהר"ם מרוטנבורג דפוס פראג סימן תעג

השיב ר"ת למהר"ם משה מפונטיזא דנשים חייבות בג' סעודות אע"ג דהו"ל מעשהז"ג = מצות עשה שהזמן גרמא = דאף הן היו באותו הנס [דמן] דלחם משנה האכילן וכן חייבות לבצוע על ב' ככרות ועוד 2 [דעשה דרבנן שוה בכל ואין נראה] דהא נשים פטורות מק"ש אע"ג דאית בהו עול מלכות שמים לא מחייבי' להו מדרבנן כדאמ' פ' מי שמתו (כ' ע"ב) ואע"ג דאיכא מאן דאית ליה דק"ש דרבנן. וטעם ראשון שפי' שאף הן היו באותו הנס לא ידענא אי א"ש דנהי דליכא לאקשוויי מהא דקאמר התם נשים חייבות בקידוש היום ד"ת לא מפיק ליה אלא מזכור ושמור דכל שישנו בשמירה ישנו בזכירה אבל מהאי טעמא לא [כין] לא קשי' דאותו הנס לא שייך לקידוש אבל מ"מ לא שייך טעמא שאף הן היו אלא היכא דהמצוה באה על הנס שאירע לישראל שהיו בסכנה ונמלטו דומי' דמגילה וכו' כוסות ובנר חנוכה.

48. ערוך לנר מסכת סוכה דף כח עמוד ב

בגמרא יליף חמשה עשר. בסוגיא זו האריכו האחרונים בקידושין (לד ב) ולכן לא כתבתי בזה: וראיתי בשער המלך ריש הל' מזה שכתב בשם מחבר אחד שנראה מדבריו דבסוכה לא שייך הסברא שאף הם היו באותו הנס ע"פ גרסת הירושלמי שגרס שהיו באותו סכנה ע"ש שהסכים עמו אכן מדברי התוס' פסחים (קח ב ד"ה היו) נראה שכוונת התוס' דגם להירושלמי שייך לענין סוכה ג"כ סכנה וכן נראה שהרי העננים היו מסככים להם מנחש שרף ועקרב ואין לך סכנה גדול' מזה במדבר הגדול והנורא:

49. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף יד עמוד א

בעא מיניה אחי תנא דבי רבי חייא מרבי חייא: בהלל ובמגילה מהו שיפסיק? אמרינן קל וחומר: קריאת שמע דאורייתא פוסק - הלל דרבנן מבעיא, או דלמא פרסומי ניסא עדיף? אמר ליה: פוסק ואין בכך כלום.

50. רש"י מסכת ברכות דף יד עמוד א

אחי - כך שמו. תנא דבי רבי חייא - שהיה שונה בבית רבי חייא. מהו שיפסיק - לשאלת שלום.

51. תלמוד בבלי מסכת שבת דף כג עמוד ב

בעי רבא: נר חנוכה וקידוש היום מהו? קידוש היום עדיף - דתדיר, או דילמא: נר חנוכה עדיף, משום פרסומי ניסא? בתר דאבעיא הדר פשטה: נר חנוכה עדיף, משום פרסומי ניסא.

52. סדר רב עמרם גאון (הרפנס) סדר פסח

ואין צריך לומר שעשה נסים, שכך אמר ראש ישיבה, המקדש בפסח אין צריך לומר על הכוס שעשה נסים. מאי טעמא, הואיל וצריך לומר ועשה לנו את כל הנסים האלו, ושם צריך להזכיר שעבוד ועבדות ונס וגאולה, אינו צריך להזכיר כאן. ואם מזכיר שתי פעמים, מוציא שם שמים לבטלה. ובחנוכה ובפורים אנו אומרים אותה ברכה בפני עצמה, ששם אין קדוש ולא הגדה ולא סדר נסים כפסח, וכך מנהג בשתי ישיבות שאין אומרים.

53. שמות פרשת בא פרק יג

(טז) וְהָיָה לְאוֹת עַל יְדְכָה וּלְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ כִּי בְחַזְקֵךָ יָד הוֹצִיאָנוּ יְקוֹק מִמִּצְרָיִם:

54. שו"ת חתם סופר חלק א (אורח חיים) סימן קפה

השם חכמה בטוחות, ישיגהו שובע שמחות, ואור צח וצחצחות, וינהלו על מי מנוחות, לה"ה אהובי כנפשי מחותני הרב הגאון המופלא ומופלג כש"ת מו"ה בונם גינס נ"י אב"ד ור"מ דק"ק מ"ד יע"א: יקרת מכתבו הגיעני יום אתמול ביום התענית, ולהיות אמרותיו חביבים עלי אמרתי להשתעשע בהם היום יום שמחתינו ותהי' לי למשיבת נפש. וע"ד אשר שדר לן חורפא ואיהו חוליא מתקו לחכי דברי תורתו, ואשר נתקשה להסוברים דאף הן היו באותו הנס סברא דאורייתא היא [ע"י תוס' מגילה ד' ע"א ד"ה שאף] לחייב נשים במצות עשה שהזמן גרמא, הא אבוהון דכולהון תפילין דילפינן כל התורה מהם לפטור מ"ע שהז"ג [קידושין ל"ד ע"א] ותפילין גופי' כתיב בהו סוף פרשת בא כי ביד חזקה וגו', והרי נשים היו באותו הנס ואפ"ה פטורין מתפילין, וא"כ הוא הדין כל מצות עשה שהזמן גרמא אף על פי שהיו באותו הנס יפטרו, אלו דברי פר"מ...

... אבל האמת יורה דרכו, דתפילין אינם מטעם יציאת מצרים לחוד כי הוא מחק אהבת אוהבים לישא כל אחד חותם אהבת חברו על עצמו, וכדכתיב [שה"ש ח' - ו'] שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך כי עזה כמות אהבה, וכן כתב החסיד בעל חובת הלבבות [בפתיחה לשער היחוד], ולכן אחז"ל [ברכות ו' ע"א] הקב"ה מניח תפילין, ותפילין דמרי עלמא מאי כתיב בהו אהבת ה' את ישראל והני דידן מאי כתיב בהו אהבתינו את ה' וקבלת עול מלכותו ויחודו וכדכתיב בפרשת שמע ובפרשת והיה ושם לא נזכר יציאת מצרים כלל, אך הואיל וגם זה מעורר האהבה לזכור חסדו אשר עשה עמנו בצאתנו ממצרים, על כן לסניף בעלמא אמר בשעה שנכתוב אהבת ה' לנו על חותם לבנו נזכיר גם את זה ואיננו אלא סניף, והפטור מעיקור החותם לא נתחייב בסעיף מסעיפי המצוה שהוא יציאת מצרים אעפ"י שהי' באותו הנס, ולא שייך לחייב נשים שאף הם היו באותו הנס אלא בפסח חנוכה ופורים, וגם בסוכה לולי האזרח משום שכל עיקור המצוה לא נתקן אלא בשביל זה, אבל לא בתפילין וכן בציצית שעיקור המצוה וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה', ועל דרך אגב נזכיר גם יציאת מצרים וקריעת ים סוף כנ"ל עפ"י המדרש, וכן שמירת שבת עיקרו זכרון למעשי בראשית וסעיף סעיפי' הם זכר ליציאת מצרים, ואלו היו נשים פטורות מן העיקור לא יתחייבו משום שהיו בני יציאת מצרים, וזה פשוט:

55. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף צט עמוד ב
משנה. - ... אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב.

56. רש"י מסכת פסחים דף צט עמוד ב
ואפילו עני שבישראל לא יאכל - בלילי פסחים, עד שיסב כדרך בני חורין, זכר לחירות, במטה ועל השלחן.

57. רשב"ם מסכת פסחים דף צט עמוד ב
ואפילו עני שבישראל לא יאכל. בערבי פסחים עד שיסב כדרך בני חורין במטה ועל השלחן זכר לחירות:

58. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קח עמוד א
אשה אצל בעלה - לא בעיא הסיבה, ואם אשה חשובה היא - צריכה הסיבה.

59. רשב"ם מסכת פסחים דף קח עמוד א
אשה אינה צריכה הסיבה. מפני אימת בעלה וכפופה לו ומפרש בשאלתות דרב אחאי לאו דרכיהו דנשי למיזגא:

60. ראבי"ה חלק ב - מסכת פסחים סימן תקכה
ובזמן הזה שאין רגילות בארצינו <להסב> שאין רגילות בני חורין להסב ישב כדרכו:

61. רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ז הלכה ח
אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב, ד אשה אינה צריכה הסיבה, ואם אשה חשובה היא צריכה הסיבה...

62. שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תעב סעיף ד
אשה אינה צריכה הסיבה אלא א"כ היא חשובה. הגה: וכל הנשים שלנו מיקרי חשובות (מרדכי ריש פ' ע"פ ורבינו ירוחם), אך לא נהגו להסב כי סמכו על דברי ראבי"ה דכתב דבזמן הזה אין להסב (ד"ע).